

הרב מוטי רייך בעל תוקע מטעם ארגון "איילת השחר":

"אנחנו מתרגשים וחרדים יותר בגלל כובד האחריות שיש על כתפנו"

אם בעל תוקע רגיל נמלא התרגשות וחרדה לפני המעשה הרי שאצל הרב מוטי רייך, שגויס למלאכה כחלק מפעילותו לקרוב רחוקים במסגרת ארגון "איילת השחר", מדובר בהרבה מעבר לכך. בחמש השנים האחרונות הוא מתייצב עם משפחתו בקיבוצים שונים בהם קול השופר לא נשמע מעולם ומשמיע באוזניהם את התקיעות הראשונות בחייהם. פעילות הקירוב המתאפיינת במעבר אברכים מאורגן ליישובים וקיבוצים מנותקים מכל הוויה דתית, כדי לבנות תשתית רוחנית ויהודית עמוקה, מתוגברת בימים הנוראים באמצעות משפחות אברכים נוספות הדואגות מניין מסודר ומרשים לכל זמני התפילות. אחרי מספר טעימות כאלו, התבקש הרב רייך לנצל כישוריו הטבעיים לתקיעה בשופר ולהשקיע עצמו בלימוד ההלכות ובהכשרתו לתפקיד. כך הפך לבעל תוקע של הקיבוצניקים, של אנשים מנותקים לחלוטין מכל זיקה לדת וסממניה, שמגלים להיטות אדירה לשמוע וללמוד ושמגיבים היטב לחווית התקיעה המשפיעה.

צמרמורת מהשופר

לפעמים הוא לא יודע להחליט מי מתרגש יותר, הם או הוא. "הייתי ב-5 השנים האחרונות ב-4 קיבוצים בגליל התחתון, כשקיבוץ בית קשת היה הראשון. תמיד ראיתי איך החוויה הזו מאפשרת לכל אחד להתחבר אליה, כיון שהיא חוויה של כל אדם עם עצמו" הוא מתאר "היה מעניין לראות שרוב התושבים ים מודעים לתקיעה שבייכ"פ ובד"כ לא שמעו שיש גם תקיעות בר"ה (...). אני זוכר במיוחד את עוצמת ההתרגשות כאשר שהינו בקיבוץ משגב עם בייכ"פ מיד אחר מלחמת לבנון השנייה. אחרי התקיעה במוצאי יו"כ"פ התיישבנו ואכלנו ושוחחנו עם התושבים. חלף זמן רב מהתקיעה כשראיתי יהודי מתהלך כסהרורי ולא מוצא מנוח. הוא היה נתון בסערה גדולה ובררתי למה. הוא סיפר לי שהוא עדיין חש צמרמורת מהשופר. התקיעה הקודמת ששמע הייתה במלחמת תשכ"ז כאשר היה מהראשונים שנכנסו להר הבית. היא הזכירה לו את הרגעים הללו ומשהו זע בקרבו. שעה אחרי, כשהכל הסתיים, הוא עדיין היה תחת רושם השופר והודה שזה עשה אצלו משהו בלב.

תקיעות בתשליך

כדי להגביר את מידת ההתעניינות והתהדרו דה סביב השופר והתקיעות, נוהגים האברכים להניח את השופר משך כל היום במקום שהחזן עומד. בית כנסת מסודר אין, אבל יש שולחן שהניחו למטרה ועליו ניצב השופר מול העיניים כדי למשוך את הילדים להתבונן ולשאול. עם הזמן הוא אכן הופך לנושא השיחה העיקרי ומרכז את כולם. בנוסף, הם מביאים אוסף שופרות לילדים, שיוכלו להתנסות בתקיעות ולחוות את החוויה. שופרות מיוחדים עשויים מקרן דישון מסולסלת החביבה על התימנים או מקרן ראם דמוית חצוצרה, שמגבירים את ההתלהבות במקום. בשנים האחרונות הנהיגו תקיעות גם בזמן תשליך, זאת לאחר שראו כי תושבים רבים המחמיצים

הרב נינצינסקי בחדר המלאכה בשיפוץ שופר הודי שקיבל לפני יומיים. השופר הוא בן 150 שנה והגיע בעליה מיהודה לישראל עבור הקהילה החרדית

הרב נינצינסקי, בעל תוקע במניין נץ של הגר"ב זילבר זצ"ל בביתר עילית:

"יש לי חיבור מיוחד לשופר שלי ואני לא מחליף אותו בעד כל הון שבעולם!"

"כל שנה אני מתרגש מחדש" מודה ר' דוד נינצינסקי, מי ששימש עד לפני כשנתיים כבעל תוקע של הגר"ב זילבר זצ"ל קרוב לעשר שנים. גם אחרי למעלה מ-35 שנה הוא מצליח לשמר את אותה רמת ריגוש נשגבת, כשהוא מפיך נקי וצלול את הקולות הראשונים מהשופר. "מי שלא מתרגש הוא לא בעל תוקע. יש פסוק בתהילים ק"נ: "הללוהו בתקע שופר" אותו כתב דוד המלך עבור הקב"ה. ברגע שאדם מתחיל לתקוע בשופר הוא הופך שליח ד' והקולות שהוא מוציא אלו קולות שד' רוצה שיצאו מהשופר. זמן התקיעות מחבר את בעל התוקע לבורא עולם ואיך אפשר לא להתרגש?!"

בעל תוקע בחמש דקות

הרב נינצינסקי, תושב ביתר עילית ודובר 6 שפות (אנגלית, עברית, רוסית, ספרדית, צרפתית ופורטוגזית) נחשב זן נדיר בנוף התוקע-ים, מבחינת ההתייחסות שלו לשליחות הציבורית ארוכת השנים שאף עשתה עימו עלייה מברזיל. מבחינת היחס שהוא מעניק לשופר כאלו כלי חי הזקוק לליטוש, עיבוד וטיפול על בסיס קבוע ומבחינת הרצינות חסרת הפניות שהוא מעניק לתרגולים אינטנסיביים טרום הימים הנוראים, משל נמצא הוא בתחילת הדרך ממש.

"צריך הרבה סיעתא דשמיא כדי לשמש בעל תוקע" מבהיר ר' דוד שבימים אלו טרוד לא מעט בהכוונת והכשרת בעלי תוקעים העושים צעדיהם הראשונים "לא כולם מבינים מה זה שופר ומה דורשות מאיתם התקיעות ויש כאלו שאפילו נופלים לתפקיד ממש מרגע (המשך בעמ' 53)

הרב ג. בעל תוקע ספרדי:

זה לא אני שתוקע אלא הנשמה שלי

"בכל שנה לפני התקיעות אני חש חרדת קודש, מיוחדת שמי שלא חווה לא יבין אותה" מתאר לנו הרב ג. בעל תוקע ספרדי מעל עשר שנים בבית כנסת בב"ב "יש משהו באוויר שקשה להסביר, אימת הקהל, פחד הדין וההתרגשות הטבעית מעצם התקיעה. אחרי הכל, התקיעות יוצאות מבורא עולם ולא ממך והן גם אחת המצוות מדאורייתא. כל התפילות בימים הנוראים הן מדרבנן והתקיעות הן מדאורייתא. השולחן ערוך אומר לכן שאם יש שני מקומות להתפלל, שבאחד מהם אין מניין אבל יש ספק אם יש בעל תוקע ובשני יש מניין אך אין בוודאות בעל תוקע, הבחירה צריכה להיות במקום בו יש סיכוי לבעל תוקע, מה שמראה את חומרת הנושא כולו ואת גודל המשא הכבד שאנחנו בעלי תוקעים נוטלים על שכמנו. כאשר אני מסיים לתקוע והכל עבר חלק, ההתרגשות היא של כולם סביבי כי כל פעם זו סיעתא דשמיא גדולה."

כוונות עליונות

הרב ג., המעדיף לשמור על אנונימיות, התגלגל למלאכה הקדושה לבקשת חמיו, שחיפש בעל תוקע אמין לבית הכנסת שלו ומתייחס לכך כאל שליחות מצווה הנעשית (חרף הלחצים מסביב) ללא תמורה. מגיל ילדות נהג לנסות כוחו בתקיעה ובעיקר נמשך לכלי המעורר משיעורי תהילים בהם הוענקו לו הטעימות הראשונות. מאז עברו הרבה שופרות תחת פיו אחרי שהשקיע בלימוד ההלכות המדוקדקות אבל חרף הלימודים הרבים ולכאורה הבקיות והמיומנות המשתפרת משנה לשנה, הוא תמיד מרגיש את תחושת העלה נידף חסר האונים כאשר הוא מתייצב מול הבימה והשופר בידו. "זו לא משימה קלה" הוא מסביר "התקיעה דורשת אימונים רבים ובעיקר בקיאות הלכתית לפרטי פרטים, כל אחד לפי רבותיו. לפי המנהג שלנו התקיעה הראשונה, למשל, צריכה להמשך 6 שניות וכל אחד מהשברים שנייה. זה לא סתם טוטוטו כי צריך לקחת נשימות תוך כדי ולבצע את השברים תרועה תוך נשימה אחת. בתקיעות מעומד צריך לעשות ב-2 נשימות לקחת כמו חצי נשימה בתוך כדי ואלו תרגולים שחייבים לבצע. אצל הספרדים

הרב
נינצ'ינסקי
בעבודה

הרב נינצ'ינסקי, בעל תוקע
במניין נץ של הגר"ב זילבר זצ"ל
בביתר עילית:

"יש לי חיבור מיוחד לשופר שלי ואני לא מחליף אותו בעד כל הון שבעולם!"

(המשך מעמ' 32)

המתנחלות בפנים, כולל יצורים המתעופפים פנימה שהעצם של השופר מהווה את מזונם. גם הכנסת המקדחה לתוך העצם, עד שמגיעים לחלק החלול לצורך הוצאת האוויר, מותרה פסולת ושערות הפוגמות באיכות הקול. זה כמו אדם שיוצא לדרך עם רכב שהאמברקס שלו משוך למעלה. ככה לא תהיה תאוצה וזה מה שקורה בשופר שאינו נקי ואינו מעובד.

מצא את ההבדלים

הוא מעיד על עצמו כי הוא יכול (אם רק נאפשר לו) לדבר על שופרות 24 שעות ולא לשבוע. "החיבור שלי לנושא הוא סנטימנטאלי עמוק וגם נוסטלגי עם זיכרונות כואבים מביתי, לכן הוא מעסיק אותי כל הזמן. גם כשכולם גונזים שופרותיהם אני חי את הנושא משנה לשנה וממשיך לטפל וללטש לעמול על כל שופר שברשותי עד שהוא הופך לכלי אומנות ממש. המיוחדות בשופר היא כמעט כמו בבני אדם. אין אחד זהה לשני. גם אם במראה החיצוני יש דמיון מסוים תמיד יהיה שוני מהותי מבחינת הקולות שיופקו. א"א לייצר שני שופרות דומים. תמיד יהיה הבדל. קול בס גבוה או נמוך, יללני או מסתלסל" מרחיב הרב נינצ'ינסקי בתיאורים שניכר כי הם מסבים לו קורת רוח מרובה "הדרישות משתנות לפי הקהילות האשכנזיות המחפשות שופר שיפיק טון מאד גבוה, הספרדים רוצים קול בס ואצל התימנים יש העדפה לשופר שלא יהיה מעובד לגמרי והקול שלו יהיה אטום. ה"שביל" מהפיה פנימה שעושים בשופר כזה הוא ידני. מחממים חוט פלדה, לא יותר מ-2 מ"מ קוטר ומכניסים אותו לאט לאט, עד שמגיעים לחלק החלול של השופר.

שופר היסטורי

איזה שופר יש לך?

שופר עם קול מאד גבוה, המלווה אותי כבר עשר שנים. כאשר תקעתי בו לגר"ב זילבר זצ"ל לראשונה הוא בכה מהתרגשות והודה שכאלו קולות הוא לא שמע מאודו. יש לו עוצמה מיוחדת עד כדי כך שלפעמים אנשים פונים לרב בית הכנסת אחרי התקיעות ומבקשים שלא אתקע יותר כי הקול העצום של השופר גורם להם לחרדת מוות. אני לא מחליף אותו בשום שופר אחר. מקופלת בו המון היסטוריה והוא כבר חלק ממני. תקעתי בו אצל גדולי הרבנים כמו רבי אליהו שלזינגר (הייתי בעל בביהכ"נ שלו בגיל 10 שנים) והרב בעז חדר (אחד מחשובי עדת הטוניסאים). לפני 4 שנים הגיע אלי אדם מהרצלייה פיתוח שרצה לקנות דווקא את השופר הזה. הוא הסכים לשלם 2500 דולר תמורתו אבל אני סירבתי. יש חיבור מיוחד בינו לבין התוקע. יש אנשים המקדישים הון תועפות לשופר שהתחברו אליו ואין גבול לכך. תופעה מאד מעניינת היא לפעמים שומעים כמה בעלי תוקעים מכמה בתי כנסת כאשר במקום אחד הקול יהיה סתמי, בשני קצת אחר ובשלישי, גם אם הקול עצמו לא יהיה בעל עוצמה, חשים פתאום משהו שלא שמעו בשום מקום אחר שזה חלק מבעל התוקע ומנשמתו. בעיניי שופר הוא דבר שצריך לימוד כל החיים. שופר וגאוה לא הולכים יחד ולכן צריך לתקן את הנקודה הזו כל הזמן ואין גבול לתרגולים ולאומנים שיש לעשות.

הצלילים האיכותיים והערבים לאוזן. "כשיש שופר טוב כבר יש 50% הצלחה בידיים והוא מעניק בטחון לבעל התוקע. אם השופר נרכש מאי שם, בלי שנבחן באופן מדוקדק בעיניים מבינות, גם המומחיות הגדולה ביותר לא תפיק ממנו את המקסימום. אם תהיתם לפרש ההבדלים בין תקיעות בבתי כנסת שונים, הרי שאחת הסיבות היא השופר ולא התוקע. 99% מהשופרות בשוק אינם פשוטים כלל לתקיעה כי הם מלאים פסולת מבפנים" - מסביר הרב נינצ'ינסקי הנחשב בקיא גדול ויחיד מסוגו בשטח "למעשה קשה למצוא שופר מעובד ברמה טובה כי אף מפעל לא יכול להרשות לעצמו לבזבז שעות ע"ג שעות בעבודת נמלים כזו. לכן קניית שופר היא הימור. יכול לקרות שמישהו יכנס לחנות וימצא מציאה מיוחדת אבל זה נדיר. שעות רבות הוא מקדיש לניקוי, חיטוט והוצאת חציצות ומפריעים החוסמים את מעבר האוויר מהשופר ומשבשים את הקולות. יש אנשים המשלמים בעין יפה כדי שיביא את השופר שלהם לשלמות. הוא נוטל מהם רק קרן של דמי העבודה ומעביר את הכסף לכוללים, מקפיד שהעבודה תישאר לש"ש. רוב זמנו החופשי מוקדש לליטוש ומרוק אוסף השופרות שלו המונה כמה עשרות אותם הוא מוכר לציבור התוקעים. מדובר בעבודת נמלים יסודית וסבלנית הדורשת חיפוש פתרונות שונים כדי להסיר חסימות מהשופר. לשם כך המציא בעצמו כלי מלאכה חכמים כמו מברשות פנימיות וחוטים מיוחדים שעל חלקם מולבש פנס זעיר המסוגל לחדור עד קצה יציאת הפיה מבפנים. לפעמים כשהוא נתקל בקושי מיוחד שעוצר אותו, הוא שם את השופר בצד הולך לישון ובבקר קם עם פתרון. "זה קורה לי הרבה. אני חולם כלילה איך למשל להסיר בליטה פנימית ובבוקר יש לי עצה ברורה מה לעשות".

מחלות של שופרות

לעיסוק הזה הגיע עוד בברזיל עקב הקשיים בהשגת שופר ראוי, שיהיה לא רק יפה אלא גם איכותי. שלא כמו בארץ ישראל, השופרות בברזיל היו ברובם מתרומות של מטיילים שהגיעו מהארץ והביאו אותם באמתחתם. בד"כ הקנקן הנאה בא על חשבון הרמה הירודה. התוצאה לא הייתה לשיעיות רצונו והביאה אותו לניסיונות הראשונים לשפר את התוצאה. מברגים, מסמרים וחוטים הועברו פנימה כדי להקל על התקיעה ובמשך הזמן הביאו אותו לתוצאות מושלמות, שהם ממש בגדר של מלאכת מחשבת. הרב נינצ'ינסקי מסוגל להקדיש שעות וימים כדי להעמיק לרבדים פנימיים בשופר ולהפוך אותו לכלי אומנות ממש. השיפוצים אורכים בלי מידה כי לדעתו אין גבול לדרגות שניתן לשאוף אליהם. עד כדי כך שתמיד כאשר מגיע לידי שופר ששיפץ לפני שנה או פחות הוא נראה לו ברמה נמוכה, עד שהוא בוש בעצמו איך שחרר אותו בלי להמשיך ולהעניק לו טיפול ייחודי נוסף. באף קו ייצור לא יגיעו לדרגות האיכות שלו. בית חרושת המעסיק עובדים לא יכול להרשות לעצמו להושיב אותם על כל שופר ושופר כדי למצוא פגמים נסתרים ולחפש פתרונות יש מאין לכל סדק ובלטיה המעכבים את הקול. אף אחד גם לא ימהר כמוהו לפסול שופר משימוש רק כי לדעתו לא סיפק את הסחורה. "אנשים אולי לא מודעים לכך אבל גם לשופר יש מחלות עם הזמן הוא עלול לחטוף גם חיידקים ותולעים

לרגע. חשוב להתמצא בפרטים מאלף ועד תיו, להבין את משמעות השופר כי מי שלא יורד לעומק לא יכול לשמש בעל תוקע". כמומחה עולמי לשופרות, המעבד מתקן ומוכר, הוא לוקח אישית תופעות מהסוג הזה של אנשים המתייצבים אצלו סמוך מאד לחג כדי שילמדם תקיעות על רגל אחת. לחלקם הזדמנה נאלצים לתקוע בבית הכנסת השכונתי או במקום אחר בו אין מתנדבים אחרים. שכיח להיתקל בכך ביישובים שרובם לא דתיים ומתלבשים על שומר תומ"צ שבסביבתם. ברגע אחד הוא הופך לבעל תוקע, מתייצב באחד האזורים המפורסמים במאה שערים, יפו או ב"ב ורוכש שופר. בלי להבין מאומה ולהכיר את ההלכות, בלי לדעת את ערך התקיעות והמשמעות של התרועות. מה מבוצע מיושב ומה במעומד. אלי הוא מגיע 5 דקות לפני ר"ה, כדי שאלמד אותו לתקוע. אני אומר לו יש לך 5 דקות ועוד שנה לחזור אלי ואז תהיה מוכן. בשבילי זה עלבון" הוא מדגיש ויש לו על מה שיסתמך.

אימונים מחודש תמוז

גם אחרי שלשה עשורים גדושים בתקיעות אצל אדמו"רים ורבנים, כשהתקיעה היא חלק ממנו והשופרות נשמת אפו בכל ימות השנה, הוא לא מרשה לעצמו להיכנס לימים הנוראים בלי שיקדמו להם לפחות 60 ימי הכנה. בד"כ כבר מחודש תמוז מתחילות התקיעות להדהד מחלונו. השכנים רגילים. הם אפילו מחכים. תמוז, אב ואלול, כל יום הוא משתדל להפיק 300 תקיעות, לא פחות. דווקא הוא שיכול לכאורה להרשות לעצמו לנוח על זרי הניסיון והוותק, לא מקל ראש בהשתדלות החיונית להצלחת התקיעות. "ההשתדלות היא חלק מהעשייה והיא חובה" הוא מסביר "זה כמו להבדיל שאדם נדרש לטפס על הר הגבוה במיוחד עם משא כבד של 50 קילו על הגב. אם הוא מתרגל לעבור את דרך החתחתים כל יום, כשהמשא הכבד עליו ואח"כ נפטר ממנו, הדרך היא כבר קלה עבורו. גם אני, אחרי שהפקתי 300 קולות כל יום ה-100 הממתינים לי כבר יהיו קלים בהרבה".

הצוואה

זו אינה ההשתדלות היחידה שהוא עושה. לתפקיד רב השנים הזה התגלגל עוד בימי מגוריו בברזיל מתוך נסיבות טרגיות הגורמות לו להתייחס אליו מתוך חרדת קדש מיוחדת במינה. מעולם לא חלם להיות בעל תוקע ורק בקשתה של בתו בת השמונה, שחלתה בלוקמיה סופנית והתעקשה שעליו להיות בעל תוקע, דחפה אותו לכך. מבחינתו זו צוואתה האחרונה ואין לו מושג מדוע בכלל נתפסה לכך. כאשר חזרה על דבריה שוב ושוב בזמן טיפוליה המייסורים: "אבא אתה צריך להיות בעל תוקע" ו"אבא תתקע בשופר", החליט לשמח אותה ופנה לגבאי המקומי בביהכ"נ ברירדה ז'נרו, יהודי זקן ששימש בכל התפקידים האפשריים (שליח ציבור, בעל קורא וגם בעל תוקע) שיהפוך אותו לבעל תוקע. חצי שנה לקח לגבאי להכשיר אותו לכך, כדי שיהיה ראוי בכלל להחזיק בכלי הקדוש. מידי ראשון בשבוע הם נפגשו לשיעור יומי של הלכות ומנהגים ורק אז יצא אל הדרך בה הוא ממשך עד היום.

פטנטים לניקוי שופרות

חלק מההשתדלות היא בעיניו השופר הראוי שיפיק את